

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Областна администрация
Смолян

Смолян, бул. "България" №14, тел. 0301/ 60192, факс 0301/ 62333, e-mail: governor@region-smolyan.org; <http://www.region-smolyan.org>

УТВЪРДИЛ:

ИНЖ. СТЕФАН СТАЙКОВ
Областен управител на
област Смолян

дата: 28.02.2013г.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В ОБЛАСТ СМОЛЯН (2012-2020 г.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

I.	Въведение.....	стр. 3
II.	Актуално състояние на ромската общност.....	стр. 4
	<i>Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:</i>	
	<i>Жилищни условия.....</i>	стр. 5
	<i>Заетост.....</i>	стр. 5
	<i>Образование</i>	стр. 7
	<i>Здравеопазване</i>	стр. 8
III.	Визия.....	стр. 9
IV.	Стратегическа цел.....	стр. 9
V.	Водещи принципи и хоризонтални аспекти при изпълнението.....	стр. 10
	<i>Принципи.....</i>	стр. 10
	<i>Хоризонтални аспекти.....</i>	стр. 11
	<i>Цели на областното планиране.....</i>	стр. 11
VI.	Приоритети: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии.....	стр. 11
	<i>1. Образование.....</i>	стр. 11
	<i>2. Здравеопазване.....</i>	стр. 14
	<i>3. Жилищни условия.....</i>	стр. 16
	<i>4. Заетост.....</i>	стр. 17
	<i>5. Върховенство на закона и недискриминация.....</i>	стр. 19
	<i>6. Култура и медии.....</i>	стр. 20
VII.	Институционална рамка и структури.....	стр. 22
VIII.	Мониторинг на изпълнението	стр.23
IX.	Заключение.....	стр.24

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В ОБЛАСТ СМОЛЯН (2012 - 2020)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Областна стратегия за интегриране на ромите в област Смолян (2012-2020), наричана Стратегията, е документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите на областно ниво и е приета в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), приета с Решение на Народното събрание на 01.03.2012 г. Следвайки Националната стратегия и рамката на Европейския съюз (ЕС) за национални ромски стратегии, настоящият документ използва името роми като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население определя като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне.

Съгласно Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) Областната стратегия продължава и развива политическата ангажираност на правителството на европейското развитие на България в съответствие с Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.)¹ и с Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” на областно ниво.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването, и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Областната стратегия за интегриране на ромите е изработена в резултат на сътрудничество между отговорните институции и се приема за период до 2020 г. включително. Оперативното изпълнение на Областната стратегия на област Смолян за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД) на общините на територията на областта, изпълнявани в два периода. Първият период 2012-2014 г., завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”, вторият период 2014-2020 г. обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа

чрез използването на инструментите на ЕС – 2014-2020. С цел осигуряването на ефективност и устойчивост на мерките се предвижда междинен преглед/ актуализация на ОПД през 2017 г.

След 2020 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати и евентуалните промени, които биха могли да настъпят в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите остават третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили **325 343** души или **4.9%** от българските граждани.

От преброяване на населението през 2011 г. е видно, че броя на населението на област Смолян е 121 752 души, самоопределилите се по етнически признак са 95 175 души - като роми са се определили 448 души, но според данните от „ОД на МВР“ в областта живеят около 1500 души от ромската етническа общност. Това е така, защото продължава тенденцията част от хората, които са част от тази етническа общност да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяването лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава. Лицата от ромската общност в област Смолян са разпределени териториално по общини, както следва:

Най-голям е дялът на самоопределилите се като роми в общините Девин (1.0%), Смолян (0.9%), и Доспат (0.6%). С най-нисък дял са общините Борино (0.2%) и Чепеларе (0.05%). На територията на общините Мадан, Неделино, Баните, Златоград, Рудозем, няма лица, които са се самоопределили като роми или такива социално уязвими групи, които да са в сходна на ромите ситуация.

На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 26 577 лица, или 21.8% от населението в област Смолян.

По-голяма част от ромската общност живеят в градовете – 382 лица (85.3%), а само 66 лица (14.7%) живеят в селата.

Възрастовата структура на ромите в област Смолян, съгласно последното преброяване, сочи нисък процент на продължителност на живота. Ромите в диапазона над 70 години са едва 12 души (или 2.7%), в сравнение с българския етнос, от които доживяват до 70 и повече години - 11 319 души

(или 13%). Най-многобройни са преброените роми в диапазона 0-9 г. (123 души), 10-19 г. (86 души) и 20-29 г. (84 души).

Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:

Жилищни условия

Степента на урбанизация на отделните етноси е различна. В градовете живеят 50 502 души от самоопределилите се като българи. Статистиката сочи, че на територията на област Смолян ромското население е концентрирано предимно в градовете и надвишава над 5 пъти ромите, живеещи в селата.

По данни на НСИ от последното преброяване на населението и жилищния фонд от 2011 г., на национално равнище етническите българи разполагат средно с 23.2 кв.м. жилищна площ на едно лице, при ромите тя е едва 10.6 кв.м. В област Смолян съотношението е почти аналогично: 24,6 кв. м жилищна площ средно за едно лице от българския етнос и приблизително 6.0 кв. м средно за едно лице от ромски произход.

Предимно „градското” присъствие на роми в общините създава и проблеми, защото те са съсредоточени по махали не само в законни постройки. Жилищните условия и инфраструктурата в повечето квартали, които се обитават и от ромско население са в сравнително добро състояние, като имат изградена електропреносна и водоснабителна мрежа.

Заетост

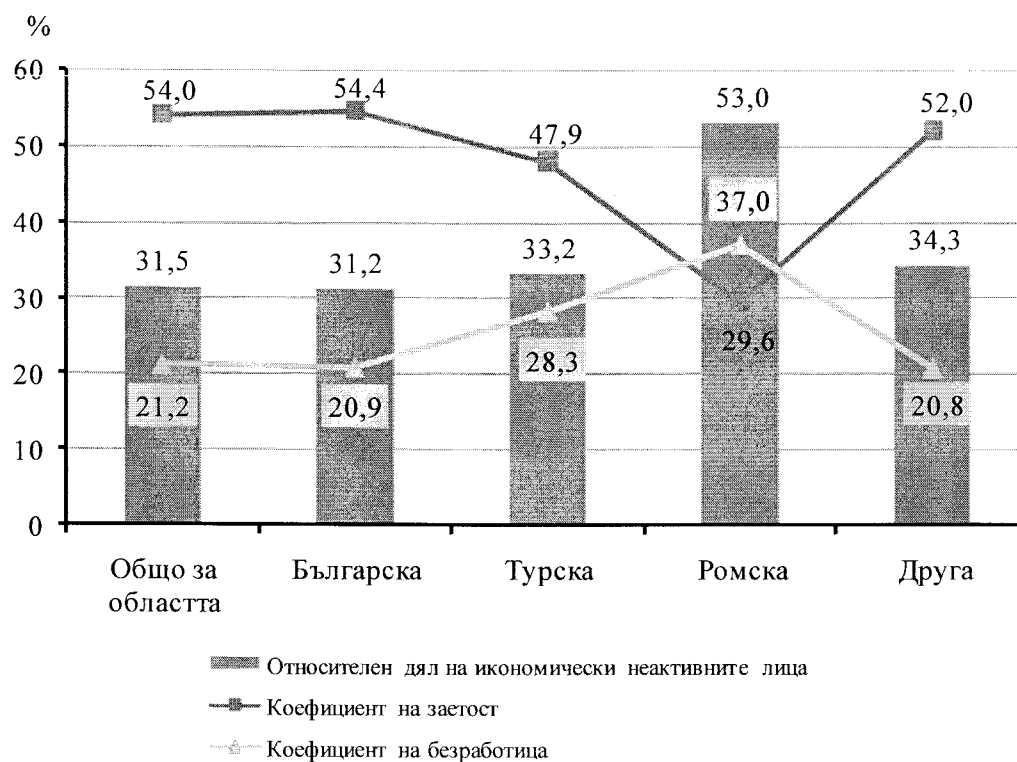
По-голяма част от ромската общност са безработни, не търсят активно работа, нямат завършено образование и придобита квалификация, което затруднява и намирането, и съответно наемането им на работа, и включването им в обществения живот.

Безработицата и ниските доходи при тази общност обуславя рисковата група – социално слаби лица и семейства, подпомагани с месечни социални помощи по ЗСПД и ППЗСП.

Съгласно данните от последното преброяване икономически активното население в област Смолян възлиза на 58 440 души, като от тях 127 души (0.2%) са роми. Към момента на преброяването безработните общо за областта са били 12 741 души, а от тях безработни са били 47 роми (0.4%). Икономически неактивното население в областта възлиза на 27 694 души, от тях 143 души (0.5%) са били представители на ромската общност. Цялостната

картина сочи коефициент на безработица сред ромското население на област Смолян от порядъка на 37%. При тях е регистриран и най – високия относителен дял на икономически неактивно население – 53%.

Фиг. 1 Коефициент на заетост и безработица и относителен дял на икономически неактивните лица по етническа принадлежност

Източник: ТСБ – Смолян

Към 30.11.2012 г. броят на регистрираните безработни лица, в община Смолян е 2979, а самоопределилите се като роми от смолянска община са 107 души, като броят им се увеличава с 62 лица спрямо 30.11.2011 г. От тях 63.7% са жени. Броят на безработните младежи от ромски произход е 45 души, което съставлява 39.8 % от всички регистрирани роми в общината.

Към 30.11.2012 г. броят на регистрираните безработни лица, в района обслужван от Д'БТ' – Девин (Девин, Доспат и Борино) е 3434, а самоопределилите се като роми от тях са 22- ма души, като от тях са 12 жени. Броят на безработни лица самоопределили се като роми до 29 годишна

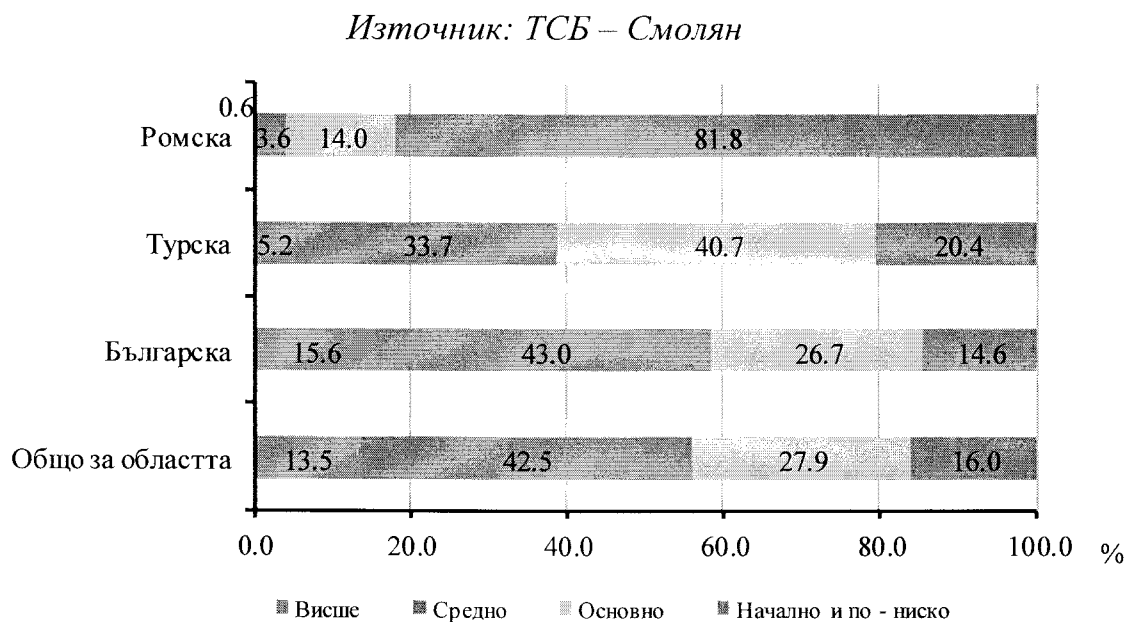
възраст са 8 лица. В заетост по програми и временна заетост са включени 6 лица от ромски произход.

Относителният дял на жените роми в структурата на безработица е по-голям в сравнение с групата на мъжете роми. Устройването на работа на лицата, без образование и квалификация, в повечето случаи е възможно само чрез субсидирани работни места. Майките с деца до 3 годишна възраст, както и хората с уврежданията трудно намират реализация, особено ако са от ромски произход. Нивото на образование е фактор при съкращения, по-бързо се освобождават тези с по-ниски нива на образование. Задълбочаване на финансовата и икономическата криза, преструктурирането на сектора икономика влияе върху обхвата и структурата на безработицата.

Образование

При преброяването през 2011 г., населението от ромски етнос над 7 и повече години възлиза на 358 души. От тях едва 13 души (3.6%) са със средно образование, а с основно образование са 50 души (или 14%). С начално и по – ниско образование са 81.8%, като от тях 38% (или 111 души) никога не са посещавали училище.

Фиг. 2 Структура на населението на 7 и повече навършени години по етническа група и степен на завършено образование

Данните сочат запазване на тенденцията голяма част ромите да остават без подходящо образование, рано да напускат училище, или да не тръгват на училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.

Фактори, причина за случващото се са: голям брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, недостатъчно владеене на български език и най-вече неангажираност на родителите, които не оказват необходимата подкрепа и стимулиране на подрастващите и ориентирането им към по-добро образование, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална, трудова реализация и т.н.

Здравеопазване

По данни от Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г., рисковите фактори създават условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България, наблюдаваме по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания). област Смолян не прави изключение от тази картина.

При преброяването през 2011 г. се вижда ясно, че лицата от ромски произход до голяма степен не желаят да указват степента на ограниченията (инвалидизацията) поради заболяване. От 448 души, 299 не са дали отговор (виж таблицата по-долу). Едва 8 души указват, че са силно ограничени поради здравословни проблеми и 7 души са отговорили, че са ограничени, но не в голяма степен.

Ограничения поради здравословни проблеми					
Общини / Етническа група	Общо	Не	Да, ограничен, но не в голяма степен	Да, силно ограничен	Неотговорили
ОБЛАСТ СМОЛЯН	121752	59647	4556	2383	55166
<i>В т.ч отговорили</i>	95175	52041	3934	2039	37161
Българска	86847	48642	3629	1886	32690
Турска	4696	1531	152	78	2935
Ромска	448	134	7	8	299
Друга	1826	953	88	36	749
Не се самоопределям	1358	781	58	31	488

Източник: ТСБ – Смолян

Само 22.3 % от ромското население на Смолянска област са отговорили на въпроса за признат от ТЕЛК/НЕЛК процент трайно намалена работоспособност по време на преброяването, като 90% от тях са отговорили, че нямат признат процент загуба на работоспособността.

Въпреки, че по-голямата част от тях не са отговорили на въпроса за наличие на сериозни здравословни проблеми, специфична особеност за ромското население е ранното настъпване на инвалидизация и масовото хронифициране на заболяванията още в средна възраст.

Сериозен проблем представлява здраваната неосигуреност сред ромското население.

III. ВИЗИЯ

Интеграционната политика е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на ромската общност, като част от българското общество.

Интеграцията на ромите и на българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално - икономически характеристики и последващ просперитет в обществото.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Принципи:

Водещи принципи и цели при изпълнението на Областната стратегия са:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Межкултурен подход;
- 3) Приобщаване към мнозинството;
- 4) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 5) Трансфер на основани на фактите политики;
- 6) Използване на инструменти на ЕС;
- 7) Участие на регионалните и местните власти;
- 8) Участие на гражданското общество;
- 9) Активно участие на ромите.

Хоризонтални аспекти:

Политиките за интегриране на ромите и лицата в неравностойно положение от други етнически групи представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ.

Стратегията обединява действащите стратегически документи и планове за развитие на отделните сектори на областно ниво. Основни подходи при изпълнение на дейностите:

- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори. Утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които засягат правата на жените и децата;
- Интегриран териториален подход, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, съобразени с местните особености и нужди, включително на най-нуждаещите се с цел постигане на видима промяна на конкретно населено място /квартал, махала/.

Цели на областното планиране:

- Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
- Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите етнически общности и маргинализираните групи в област Смолян и нейните общини;
- Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

**VI. ПРИОРИТЕТИ:
ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ,
ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ,
КУЛТУРА И МЕДИИ.**

1. ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел: Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда

Специфични цели:

1. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, на ромски деца и ученици в детски градини и училища на територията на област Смолян.
2. Повишаване на качеството на образование на ромски деца.
3. Обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и училищата, чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.
4. Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.

5. Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности, деца с дефицити в обучението, деца със специални образователни потребности и застрашени от отпадане от образователната система деца и ученици с цел ранно корекционно - компенсаторно въздействие.

6. Приобщаване и приемане на родителите - роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот, чрез повишаване на мотивацията и включване в училищни и извънучилищни форми като партньори.

7. Усъвършенстване на образователните условия с цел качествено образование и квалификация на педагогическите специалисти за ~~взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност у директорите, учителите и другите педагогически специалисти.~~

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Включване на децата от ромските семейства в образователната среда на област Смолян;
- Откриване на почасови, сезонни и съботно-неделни групи в детските градини;
- Постепенно въвеждане на целодневна организация на учебния ден до седми клас включително;
- Подготовка на децата от малцинствени етнически групи (3-6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, чрез организиране на допълнителни занимания в детските градини, за децата, за които българският език не е майчин;
- Периодично участие в конкурси за проекти по Стратегическа цел 3 от Тригодишната програма на Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ, ОПРЧР и други подходящи донорски програми);
- Дейности, насочени към съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства и техните връстници, в интеграционна мултикултурна среда;
- Създаване на клубове по интереси; сформирание на групи по свободно избираема подготовка (СИП) в областта на културата, фолклора и

традициите на различните етноси, танцови формации; изкуства; традиционни занаяти;

- Установяване на основните фактори, водещи до непостъпване и преждевременно отпадане от училище, разработване и апробиране на методология за наблюдение на регионално и местно равнище;
- Прилагане на модел за осъществяване на мониторинг и оценка на процеса на образователна интеграция на деца, ученици и студенти от етническите малцинства;
- Насърчаване на отговорно родителско отношение. Ефективни санкции срещу родители, които нарушават разпоредбите на чл. 53 от Конституцията на Република България и чл. 7 от Закона за народната просвета, според които училищното обучение до 16 – годишна възраст е задължително;
- Организиране на информационни кампании за повишаване на осведомеността на ромските родители относно ползите от предучилищното образование;
- Създаване на постоянни общински комисии за обхват и ранна адаптация в системата на задължителното образование, ръководена от ресорния зам. кмет. Превенция и ограничаване на ранното отпадане;
- Организиране на дейности по кариерно ориентиране и консултиране на учениците при избора на професия, при преходите в рамките на образователната система или от образование към заетост;
- Ограмотяване на възрастни роми;
- Организиране на курсове за придобиване на квалификация за част от професия чрез модулно обучение;
- Предоставяне на продължаващо професионално обучение за лица, навършили 16 г.;
- Назначения на квалифицирани и сертифицирани помощник-възпитатели и помощници на учителя и образователни медиатори за работа в мултиетническа среда;
- Организиране на форми за индивидуално наставничество, подпомагащо отделните ученици да преодолеят свързани с ученето специфични трудности, както и трудности в социален или в личен план;

- Осигуряване на правото на образование на децата и учениците от етническите малцинства, които са със специални образователни потребности, чрез предлагане на подходящи форми на обучение, индивидуални програми и осигуряване на необходимите специалисти.
- Ангажиране на родители на деца и ученици от етническите малцинства в училищни настоятелства или обществени съвети;
- Съвместни форми и дейности между родителите на ромските деца и останалите родители;
- Осъществяване на контрол върху детски градини и училища за недопускане на обособени групи/паралелки по етнически признак;
- Въвеждане на форми на взаимодействие и дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към образователната интеграция на ромските деца;
- Квалификация на учители, директори и други педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда.

Отговорни институции:

- Регионалният инспекторат по образованието при Министерството на образованието, младежта и науката – Смолян;
- Учебни заведения и детски градини;
- Ресурсен център – Смолян;
- Общини;
- НПО;

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми.

Специфични цели:

1. Преодоляване и преустановяване негативните тенденции за здравето на лицата принадлежащи към етнически малцинства и създаване на условия за неговото подобрене чрез:

- намаляване на детската и майчина смъртност;
- подобряване на сексуалното и репродуктивното здраве;
- ограничаване заболяемостта от ваксинопредотвратими, заразни и паразитни заболявания, както и заболявания предавани по полов път;
- намаляване заболяемостта, трайната неработоспособност и преждевременната смъртност от някои широко разпространени социално-значими заболявания;
- осигуряване по-добро здравно обслужване и по-добро качество на живот на болни с хронични заболявания и лица с увреждания;

2. Осигуряване на равенство в достъпа до здравни услуги на лицата принадлежащи към етнически малцинства чрез:

- проучване на потребностите и утвърждаване длъжността на здравния медиатор като координираща фигура между здравните институции и лицата от малцинствените групи и общности;
- информиране относно правата и задълженията на пациентите и за видовете медицински услуги;

3. Повишаване на здравната грамотност и осигуряване на достъп до здравна информация чрез:

- повишаване здравните знания за предпазване от най-честите заболявания, подържане на личната и битова хигиена, подобряване на репродуктивното здраве;
- информиране за значението на имунизациите и мотивиране за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар;
- използване на разнообразни начини за предоставяне на здравна информация подходяща за лицата принадлежащи към етнически малцинства;

Отговорни институции:

➤ Регионална здравна инспекция - Смолян;	➤ Лични лекари;
➤ Лечебни заведения;	➤ Общини;